

Joan Solé i Pla, Joan Esculies

Escriure història comporta encetar una lluita incruenta que malda contra l'oceà d'oblit que amenaça amb engolir-ho tot, significa sembrar clapes de claror en la foscor immensa del passat. A la nostra terra aquest combat contra la desmemòria (sovint induïda) no és que sigui necessari, sinó que esdevé absolutament ineludible. És un deute d'honor moral que tenim amb tots aquells que, per fidelitat a Catalunya i la República, deixaren esquinçalls de les seves vides en l'imperdonable i incorregible naufragi que causà la sagnant dictadura franquista.

Joan Solé i Pla, Un separatista entre Macià i Companys, de Joan Esculies (Edicions de 1984, Barcelona, 2011) recobra una figura senzilla i entranyable —més pública que no pas política— que, per la seva connatural discreció i modèstia, havia estat fins ara pràcticament negligida pels estudiosos del seu temps. O, en el millor dels casos, convertida en una puntual referència tangencial o quasi anecdòtica.

La d'aquest irredempt, tot i que en no poques ocasions contradictori, doctor barceloní, indesmaïable català de pedra picada, que fou un dels primers en diagnosticar quina era l'inguarible i nefasta malaltia que ha gangrenat gairebé fins a la mort des de fa quasi tres-cents anys Catalunya: la manca de llibertat i sobirania que la priva de decidir per ella mateixa: “*Dissortat el poble qui barreja sos destins amb altre de diversa raça i de canviada identitat; un dels dos decaurà i s'anorrearà mal absorbit per l'altre més fort.*”, p. 162”

Segurament un dels majors encerts d'aquest assaig sobre Solé i Pla —una més que ben documentada obra, escrita amb un llenguatge àgil i engrescador— és el d'oferir-nos, tot acompanyant el pelegrinatge vital del seu protagonista, no una sola, sinó, en realitat, una doble biografia: la del creador del mite dels 12.000 voluntaris catalans de la Legió estrangera francesa i, el que encara és més important, la biografia global de la nostra terra al llarg d'almenys 30 dels anys (1917-1950) més fonamentals i decisius de la seva història recent.

Escaientment, Uclay-Da Cal afirma al *Pròleg* que “*Les preguntes del lector davant d'una biografia sempre són les mateixes: per què m'hauria d'interessar seguir la vida d'aquesta persona? Què m'ensenyarà?*” Segons el nostre parer, el major benefici que ens atorga *Joan Solé i Pla, Un separatista entre Macià i Companys* és recuperar la memòria d'uns fets imprescindibles per al coneixement del que érem, del que som i del que podem ésser.

I amb el gran avantatge adicional de recobrar-la mitjançant una de les visions més directes, insubornables i lliures possibles: la d'una persona que posà sempre per davant de tot els seus principis i idees, sense renunciar-hi mai ni per cap raó, que se sabé mantenir fidelment ferm a les seves conviccions —malgrat patir alguna que altra desorientació tan ocasional com incomprendible— quan tants d'altres s'aprofitaven ignominiosament de la situació, trontollaven, transigien indignament, canviaven de camisa o, directament, s'enfonsaven al seu costat.

Tal i com ens avança Esculies a la *Nota preliminar* les opinions i reflexions de Solé i Pla, basades en la seva major part en el seu *diari privat* inèdit, esdevenen tan interessants com apassionants perquè “*precisament per aquest fet, aporten una informació molt valuosa per comprendre millor la seva època. Atès que (...) no hi ha cap reserva en allò que podia ser dit o allò que calia ser silenciàt*”, p. 19.

Ho podem constatar en les crítiques, càustiques i implacables descripcions (pàg. 180, 187, 192, 238, 313...) que realitza d'alguns dels més grans prohoms catalans del seu temps, considerats durant tant de temps com a inqüestionables i inatacables.

En un temps com el nostre, determinats per la uniformitat limitadora del que ves a saber qui ha decidit que és *políticament correcte*, el seu punt de vista, gens canònic o ortodox, descregut —fins i tot groller i desconsiderat—, no tan sols és ben gratificant sinó que aporta una vivificant i renovadora sensació de llibertat; d'obertura desacomplexada dels finestrals massa sovint closos i resclosits de la història. Ens brinda una visió menys heroica, menys idíl·lica, menys mítica —menys homèrica, si es vol—, però molt més real i, per tant, molt més creïble d'aquells anys convulsos i tenebrosos.

Una visió absolutament personal i intransferible, d'una subjectivitat tan pregona i arrelada com la seva catalanitat, que permet, en confrontar-la amb d'altres obres memorialístiques de coetanis seus —pel que al temps de l'exili es refereix, per exemple, amb [Els darrers dies de la Catalunya Republicana](#), d'Antoni Rovira i Virgili, o amb [Memòries d'un president a l'exili](#), de Josep Irla— una doble o múltiple lectura.

Múltiple lectura –més encara, joc de miralls simètricament asimètrics–, complementària i enriquidora, que, tot retroalimentant-se, forneix la tan agraïda possibilitat de fer-se una idea menys maniquea, més plural i, sobretot, completa del que succeí en aquella època tan convulsa com determinant de la nostra història.

I, per tant, del que fórem, del que, com a conseqüència directa, som i, sobretot, del que podem –o, per a dir-ho amb més precisió, podríem (si volguéssim, si ens *decidíssim a decidir*)– ésser.

Transcrivim una ben representativa mostra de la voluntat unitària del catalanisme que Joan Solà i Pla considerava indispensable:

«Des de Ramon Berenguer el de Provença, dividim en lloc de sumar; en temps de Pere el de Muret, els nostres vells es divertien [...]. Voleu més fatalitat, encara? Aneu dividint, no sumeu, i destruiran la raça catalana. Jugueu a partits i destruïreu Catalunya. La fatalitat pesa encara damunt nostre.»

Joan Solà i Pla, Un separatista entre Macià i Companys, Joan Esculies, p. 178

dijous, 5 de gener del mmxii

© Xavier Serrahima 2012

www.racodelapaula.cat

Informació sobre els drets

© Xavier Serrahima